

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Gfv.VII.30.360/2014/7.szám

A Kúria mint felülvizsgálati bíróság a Morley Allen & Overy Iroda ügyintéző: dr. Sahin-Tóth Balázs ügyvéd által képviselt SOPRON BANK BURGENLAND Zártkörűen Működő Részvénytársaság felperesnek a Kovács, Barborják és Társai Ügyvédi Iroda ügyintéző: dr. Kovács Gábor Viktor ügyvéd által képviselt Magyar Állam alperes ellen általános szerződési feltételekhez kapcsolódó vélelem megdöntése iránt a Fővárosi Törvényszéken 136.G.43.307/2014. számon indult és a Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.558/2014/6. számú jogerős ítéletével befejezett perében a jogerős ítélet ellen a felperes részéről előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t:

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 635.000 (hatszázharmincötezer) Ft felülvizsgálati eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes a pénzügyi tevékenységére 2003. március 3-tól Általános Üzletszabályzatot, hitelezési tevékenységére 2003. július 15-től Hitelezési Üzletszabályzatot készített és alkalmazott. Hitelezési tevékenysége során blanketta szerződésekkel deviza alapú kölcsön- és hitelügyleteket kötött, amelyekben szintén alkalmazott egyedileg meg nem tárgyalta szerződéses kikötéseket. Az Általános-, illetve a Hitelezési Üzletszabályzatát többször módosította. A felperes hivatkozott üzletszabályzataiban, valamint az ügyfeleivel kötött egyedi szerződések általános feltételeiben az egyoldalú szerződésmódosítás jogát megállapító kikötések szerepeltek.

A felperes keresetében annak megállapítását kérte a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 6. §-a és 8. § /1/ bekezdés a) pontja alapján, hogy az általa megkötött fogyasztói deviza alapú kölcsönszerződések részévé vált általános szerződési feltételeknek és egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételeknek (ÁSZF) az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötései megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti valamennyi feltételnek, így azok tisztességesek és érvényesek.

Kérte a tárgyalás felfüggesztését a Pp. 155/A. §-ában, illetve 155/B. §-ában foglaltakra hivatkozással.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Megítélése szerint a jogvita eldöntéséhez nem volt szükséges a Pp. 155/A. §-a szerinti előzetes döntéshozatali eljárás és a Pp. 155/B. §-a szerinti alkotmánybírósági eljárás kezdeményezése. A felperes a perben nem tudta bizonyítani, hogy a peresített időszakban alkalmazott ÁSZF-jei megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti valamennyi feltételnek, ezért a felperes nem tudta eredményesen megdönteni a Törvény 4. §-a szerinti tisztességtelenség vélelmét.

A felperes fellebbezése folytán eljárta másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A fellebbezés indokaira tekintettel arra hivatkozott: az elsőfokú bíróság helyesen, jogszabálysértés nélkül jutott arra a következtetésre, hogy nem kezdeményez előzetes döntéshozatali eljárást és nem fordul az Alkotmánybírósághoz sem. Álláspontja szerint a Törvény nem ütközik a felperes által hivatkozott uniós jogszabályokba, illetve az Alaptörvénybe, ezért azt alkalmazni kell. A másodfokú bíróság megítélése szerint azt is helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperes ÁSZF-jei nem felelnek meg a Törvény által előírt követelményeknek, ezért a felperes nem tudta eredményesen megdönteni a tisztességtelenség vélelmét.

A jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelmében a felperes a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen az elsőfokú bíróság új eljárásra, új határozat hozatalára utasítását, másodlagosan a kereseti kérelmének helytadó ítélet meghozatalát kérte. Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet a Pp. 213. § (1) bekezdésébe és 221. § (1) bekezdésébe ütköző módon jogszabálysértő, mivel a tényállás feltáratlan maradt, a megállapított ítéleti tényállás iratellenes, a döntés okszerűtlen, nem terjed ki valamennyi kereseti kérelemre. Álláspontja szerint a jogerős ítélet meghozatala során súlyos eljárási szabálysértések is történtek, mivel a másodfokú bíróság a fellebbezési tárgyalás során a Pp. 141. § (2) bekezdésébe ütköző módon járt el. A másodfokú bíróság megsértette az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. tv. (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdését, mivel elmulasztotta észlelni a Törvény alaptörvény-ellenességét. Hivatkozott arra is, hogy a jogerős ítélet az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 127. cikk (4) bekezdésébe és 282. cikk (5) bekezdésébe, a fogyasztóval kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Fogyasztói Irányelv) 4. cikk (1) bekezdésébe, és 8a. cikkébe, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelv (a továbbiakban: 2014/17/EU irányelv) 23. cikk (5) bekezdésébe és az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 17. cikkébe és 47. cikkébe ütközik. Végül hivatkozott arra is, a másodfokú bíróság érdemben is tévesen értelmezte a Törvényt, jogellenesen állapította meg a felperes által alkalmazott kikötések tisztességtelenségét és jogszabálysértő módon nem alkalmazta a részleges érvénytelenség jogkövetkezményeit.

A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte a felülvizsgálati eljárás felfüggesztését, a Pp. 155/B. §-a szerint az Alkotmánybíróság eljárásának, illetve a Pp. 155/A. §-a szerinti előzetes döntéshozatali eljárásnak a kezdeményezését. Indítványozta továbbá a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 33. § (1) bekezdése szerint jogegységi eljárás kezdeményezését.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte, utalva a per során már előadott jogi érveire.

A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül és azt az abban hivatkozott indokok alapján nem találta jogszabálysértőnek.

I. Az Alkotmánybíróság eljárásnak kezdeményezése

A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte az Alkotmánybíróság

eljárásának kezdeményezését, mivel megítélése szerint a Törvény, illetve a 2/2014. PJE határozat az Alaptörvénybe, illetve a Törvény nemzetközi szerződésbe ütközik.

A Kúria az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését nem találta indokoltnak, a jogerős ítéletet pedig nem találta - a Pp. 155/B. §-ára hivatkozással - jogszabálysértőnek.

A Kúria ítéletének meghozatalakor az Alkotmánybíróság már kihirdette a III/1522/2014. számú ügyben hozott határozatát, (a továbbiakban: AB határozat), amelyben a törvény egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasította. Megállapította többek között azt, hogy a Törvény nem sérti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát és a tisztességes eljáráshoz való jogot. Ebből egyértelműen következik, hogy a fenti kérdések kapcsán a bírói normakontroll kezdeményezésének elmaradása jogszabálysértésként nem értékelhető, ahogy az sem, hogy az uniós konzultációs jog megsértése kapcsán a Törvény alaptörvény-ellenessége tárgyában az Alkotmánybíróság eljárását a perbeli bíróságok nem kezdeményezték, hiszen e körben az Alkotmánybíróság hatáskörének hiányát állapította meg (AB határozat, Indokolás [55]).

Erre irányuló kérelem hiányában az AB határozat tárgyát nem képezte a 2/2014. PJE határozat esetleges alaptörvény-ellenességének vizsgálata, ugyanakkor nyilvánvaló, ha a Kúria hivatkozott jogegységi határozatán alapuló Törvény nem ütközik a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába, a Kúria jogegységi határozata sem ütközhet a fenti jogelvébe.

Az Alkotmánybíróság nem foglalt konkrétan állást hivatkozott határozatában - erre irányuló kezdeményezés hiányában - a felperes által állított „diszkrimináció tilalma” megsértésének kérdésében, amely alatt a felperes részben időbeli diszkriminációt ért, nevezetesen azt, hogy a 2014. július 26-át követően megkötött szerződések esetén a tisztességtelenséget nem kell vélelmezni, másrészt azt, hogy más szolgáltatók által alkalmazott ÁSzF-ek esetén nem került felállításra a Törvény szerinti vélelem. E körben a Kúria rámutat arra, hogy az AB határozata szerint a Törvény speciális eljárási szabályait a jogbiztonság elvének érvényesülése indokolta (AB határozat, Indokolás [130]. Az adott ügyben, az Alaptörvény XV. cikke (2) bekezdésének megsértése fel sem merülhet, mivel a felperes nem hivatkozott olyan védett tulajdonságra, amelyet az Alaptörvény hivatkozott rendelkezése védelemben részesít.

Ugyancsak nem sérült a felperes tulajdonhoz való joga, ugyanis - a később kifejtettek szerint - a tisztességtelen módon megszerzett

„tulajdont”, illetve „tulajdoni várományt” az Alaptörvény nem védi.

A felperes felülvizsgálati kérelmében nem fejtette ki, hogy a Törvény miért sérti az Ausztriával kötött beruházás-védelmi Egyezményt, így e kérdést a Kúria érdemben nem vizsgálta, vizsgálhatta.

A Kúria rámutat: a 3193/2014. (VII.15.) AB határozatban írtak szerint az eljáró bíró (bírói tanács) csak azon jogszabály, jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, amelyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell. A felperes által hivatkozott, a jogerős ítélet meghozatalát követően módosított Törvény 7. § (7) bekezdésének k) pontja jelen jogvita eldöntése során nem alkalmazandó, így e körben a Kúria az Alkotmánybíróság eljárását nem kezdeményezhette.

II. Az EU jog értelmezése, az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségessége

A Kúria egyetértett a perben eljáró bíróságok azon jogi álláspontjával, hogy a Törvény nem üköl az EU jogába, ennek hiányában pedig a Törvény 4. cikkében írtakat nem lehet figyelmen kívül hagyni, illetve nem indokolt előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni.

A Kúria a perben eljáró bíróságok ezen kérdéskörrel kapcsolatos ítéleti indokolását azzal egészíti ki, hogy a jogerős ítélet – érvelése kiegészítésének indokoltsága ellenére – nem sérti a Pp. 213. §-ának (1) bekezdésében és 221. §-ában írtakat.

a) A konzultációs, illetve tájékoztatási kötelezettség sérelme

Az EUMSZ 127. cikk (4) bekezdése értelmében az Európai Központi Bankkal (a továbbiakban: EKB) konzultálni kell a nemzeti hatóságok részéről az EKB hatáskörébe tartozó valamennyi jogszabálytervezettel kapcsolatban a Tanács által a 129. cikk (4) bekezdésében megállapított eljárásnak megfelelően meghatározott kereteken belül és feltételek mellett. Lényegileg ezt a rendelkezést ismétli meg az EUMSZ 282. cikk (5) bekezdése.

A nemzeti hatóságoknak az EKB-val a jogszabálytervezetokről folytatott konzultációjáról – az EUMSZ 129. cikk (4) bekezdésének felhatalmazása alapján – a Tanács 98/415/EK határozata rendelkezik. E határozat 2. cikk (1) bekezdés 6. francia bekezdése értelmében a tagállamok hatóságai az EKB-val konzultálni kötelesek különösen az olyan jogszabálytervezettel kapcsolatosan, ami pénzügyi intézetekre vonatkozó szabályokat tartalmaz, amennyiben azok lényegesen befolyásolják a pénzügyi intézetek és pénzügyi piacok stabilitását.

Az EKB 2014. július 28-án kelt véleménye (CON/2014/59) megállapította az EKB konzultációs hatáskörét a Törvénnyel kapcsolatban. A magyar hatóságok is elismerték az EKB konzultációs jogosítványait azzal, hogy 2014. június 27-én a törvényjavaslat szövegét a Nemzetgazdasági Minisztérium az EKB-nek véleményalkotásra megküldte.

A Kúria utal az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EU Bíróság) vonatkozó következetes joggyakorlatára: amennyiben az uniós rendelkezések kizárólag a tagállamok és az EU intézményei közötti kapcsolatra vonatkoznak, nem keletkeztetnek olyan egyéni jogokat, amelyeket a tagállami bíróságoknak védelemben kellene részesítenie (174/84. sz. Bulk Oil ügy, 62. pont; C-159/00. sz. Sapod Audic ügy, 60-63. pontok). A felperes tehát ebben a perben nem hivatkozhat érdemben a hivatkozott konzultációs kötelezettség esetleges sérelmére, tekintettel arra, hogy sem az EUMSZ, sem a Tanács 98/415/EK határozata nem keletkeztet számára e körben egyéni jogokat.

b) A Fogyasztói Irányelv 8a. cikkének sérelme

A Fogyasztói Irányelv 8. cikke értelmében a tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak. A hivatkozott irányelv 8a. cikke előírja a tagállamoknak, hogy amennyiben a 8. cikkel összhangban rendelkezéseket fogadnak el, arról, valamint annak minden későbbi változásáról tájékoztassák a Bizottságot, így többek között különösen akkor, ha az említett rendelkezések a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák. A Bizottság a tájékoztatást továbbítja a többi tagállamnak, az Európai Parlamentnek és konzultációt folytat az érdekelt felekkel az említett tájékoztatás tekintetében.

A peranyagban nincs adat arra, hogy a magyar hatóságok eleget tettek-e tájékoztatási kötelezettségüknek, és ha igen, ez mikor történt meg. A Fogyasztói Irányelv nem ír elő előzetes tájékoztatási kötelezettséget, és a tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatban határidőt sem állapít meg, mint ahogyan a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit sem szabályozza. Az EU Bíróság vonatkozó joggyakorlata (C-235/95. sz. AGS Assedic Pas-de Calais ügy, 32. pont) szerint az olyan kötelezettségre vonatkozó uniós előírások, ahol kizárólag a Bizottság tájékoztatása a rendelkezés célja anélkül, hogy ebből rá bármilyen egyéb eljárási jogosítvány és a tagállamokra bármilyen egyéb anyagi vagy eljárásjogi kötelezettség származna, csak a tagállamok és a Bizottság kapcsolatát érintik. Ezek magánfelek részére nem keletkeztetnek olyan alanyi jogokat, amelyek megsértése

a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásával megvalósulhatna.

A fent kifejtettekre tekintettel a felperesnek a Bizottság tájékoztatása elmaradására vonatkozó hivatkozása alapján a Törvény alkalmazása nem mellőzhető, s ezért a jogerős ítélet nem jogszabálysértő.

c) A Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésének sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Törvény 4. §-a alkalmazásának mellőzését arra hivatkozva is kérte, hogy a Törvény a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében foglaltakkal ellentétes, kötött szempontrendszer alapján minősít egyes szerződési feltételeket tisztességtelennek. A felülvizsgálati kérelem e körben nem általában a tisztességtelenség melletti megdönthető vélelem jogszabályi felállítást sérelmezte, hanem azt, hogy a Törvény 4. §-ának rendelkezései kizárják az egyes fogyasztói szerződések megkötésének időpontjában fennálló összes körülmény vizsgálatát, ami nem összeegyeztethető a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésével.

A Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megítélése során figyelembe kell venni az áruk vagy szolgáltatások természetét, amire vonatkozóan a szerződést kötötték, a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményt, valamint a szerződés minden egyéb feltételét, illetve további szerződések feltételeit, amennyiben a vizsgált szerződés attól függ.

A szerződéskötés körülményeinek - a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében írtak szerinti - bizonyítási eljárás keretében történő feltárása csak akkor indokolt és szükséges, ha azok a jogvita érdemi elbírálására kihathatnának. A Kúria megítélése szerint nem a Törvény rendelkezéseiből, hanem az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tévő ÁSZF rendelkezések tisztességtelenségének mint jogkérdésnek a jellegéből következik, hogy ilyen esetben a szerződéskötés körülményeinek vizsgálata szükségtelen.

A Kúria mindezek alapján a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében foglaltak sérelmét nem találta megállapíthatónak.

d) A Fogyasztói Irányelv 4. cikk (2) bekezdésének, 5. cikkének, illetve a Mellékletben írtak sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében vitatta, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdésének e) pontjában írtak összeegyeztethetőek-e a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (2) bekezdésével, illetve 5. cikkével és Mellékletének 2. pont b) alpontjával. Másodlagosan indítványozta e körben előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

A Fogyasztói Irányelv 4. cikk (2) bekezdése, illetve 5. cikke a fogyasztói szerződés feltételeivel szemben a világosság és érthetőség követelményét fogalmazza meg. Az EU Bíróság a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezése során úgy foglalt állást, hogy azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átláthatónak kell lennie; elvárás, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára a szerződéses rendelkezésből eredő gazdasági következményeket (C-26/13. sz. Kásler ügy, 75. pont). Az értelmezés megfelelően irányadó a Fogyasztói Irányelv 5. cikkére is.

A Fogyasztói Irányelv 3. cikk (3) bekezdése szerint a Melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők. A Melléklet 1. pontjának j) alpontja szerint tisztességtelen az a szerződési feltétel, amely a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül jogosítja fel az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására. A Melléklet 2. pontjának b) alpontja szerint a fenti rendelkezés nem zárja ki olyan szerződési feltételek alkalmazását, amelyek szerint a pénzügyi szolgáltató a fogyasztó által fizetendő kamatláb vagy bármilyen más összeg megváltoztatására jogosult, ha erre érvényes indoka van, erről a másik szerződő felet a lehető legrövidebb időn belül értesíti, és a fogyasztó jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani.

Ezen rendelkezésből következően a kamat, költség, díj egyoldalú módosításának egyik elengedhetetlen feltétele, hogy annak érvényes indoka legyen. Tisztességtelen, például nem világos, nem érthető, nem átlátható szerződéses (üzletszabályzati) rendelkezések alapján a Fogyasztói Irányelv sem ad felhatalmazást a kamat, költség, díj, egyoldalú emelésére.

A Törvény 4. § (1) bekezdésének e) pontja az EU Bíróság jogértelmezésének tartalmilag egyenértékű megfogalmazását adja, ezért az összeegyeztethető a Fogyasztói Irányelv rendelkezéseivel.

e) A jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének érvényesülése

A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte a Törvény 4. §-a alkalmazásának mellőzését arra hivatkozva, hogy az ellentétes a Fogyasztói Irányelv 8. cikkével, illetve a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvével mint az Európai Unió általános jogelveivel. Álláspontja szerint a Törvény a Fogyasztói Irányelv által szabályozott területen szigorúbb intézkedéseket rendel alkalmazni visszamenőleges hatállyal olyan időszakra, amelyben a Fogyasztói

Irányelv a maga teljességében még nem került átültetésre. Másodlagosan indítványozta e körben is előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

A felperes sem felülvizsgálati kérelmében, sem korábbi beadványaiban nem fejtette ki, milyen tartalmat tulajdonít a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének. A felülvizsgálati kérelem arra hivatkozva kéri a Törvény 4. §-a alkalmazásának mellőzését, hogy az visszamenőleges hatállyal rendel alkalmazni intézkedéseket a Fogyasztói Irányelv által szabályozott területen. Ebből a Kúria azt a következtetést vonta le, hogy a felperes a visszamenőleges hatályú jogalkotást tekinti összeegyeztethetetlennek az uniós jog általános jogelveivel, illetve a Fogyasztói Irányelv 8. cikkével, és a felperesi kérelmet ebből a szempontból bírálta el.

A Kúria hangsúlyozza, hogy a tisztességtelenség a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvénybeli (a továbbiakban: régi Ptk.) fogalma 2004. május 1-je óta érdemben, 2006. március 1-jétől pedig szövegszerűen is változatlan. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) érdemi eltérést e körben nem hozott. Nem tekinthető a jogszabályi követelmények megváltozásának az, ha az EU Bíróság az EUMSZ 267. cikk szerinti hatáskörében eljárva valamely uniós jogszabályra vonatkozóan kifejti, megmagyarázza és pontosítja e szabály jelentését és terjedelmét, ahogyan azt a hatálybalépésének időpontjától értelmezni és alkalmazni kell, illetőleg értelmezni és alkalmazni kellett volna. Az így értelmezett szabályt a bíróságok alkalmazhatják, és azt alkalmazniuk kell az értelmezés iránti kérelemről határozó ítélet előtt keletkezett jogviszonyokra (C-92/11. sz. RWE Vertrieb AG ügy, 58. pont) is. Hasonló megállapítás tehető a Kúria jogegységi határozataival kapcsolatban is.

A Törvény konkrét egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses feltételek tekintetében vélelmet állított fel azok tisztességtelensége mellett, és speciális eljárási szabályokat is megalkotott a vélelem megdöntésére. A Törvény 4. §-a a megdönthető vélelem tartalmának meghatározása során a Kúria, illetve az EU Bíróság által felállított elveket tartalmazza, ebből következően az egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételekkel kapcsolatban nem támaszt olyan tartalmi követelményt, ami a felperest 2004. május 1-jétől kezdődően az uniós és a magyar jog alapján ne terhelte volna.

A vélelem felállításával kapcsolatban a Kúria megjegyzi, hogy a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelenség minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet 2. § d) pontja alapján, illetve a 2014. március 15-ét követően létrejött szerződések esetében az új Ptk. 6:104. § (2) d) pontja alapján a Törvény hatályba lépését megelőzően is megdönthető vélelem szólt olyan szerződéses rendelkezés tisztességtelensége mellett, amely

alapos ok nélkül lehetővé tette a szerződés egyoldalú módosítását, vagy alapos ok melletti módosítás esetén kizárta a fogyasztó elállási vagy felmondási jogát. A Törvény hatályba lépését megelőző időszakhoz képest a jogi helyzet annyiban változott, hogy a jogalkotó a jogbiztonság és pergazdaságosság szempontjaira tekintettel koncentrált eljárási rendet hozott létre a Törvény hatálya alá tartozó szerződéses rendelkezések tisztességtelenségének vizsgálatára. A Törvény tehát visszaható hatályú anyagi jogi rendelkezést nem tartalmaz, így foglalt állást az Alkotmánybíróság is (AB határozat, Indokolás [71]-[114]). A Kúria ezért megállapította, hogy a Törvény e szempontból nem sérti a Fogyasztói Irányelv 8. cikkét, illetve az uniós jog általános jogelveit.

A vélelem megdöntésére vonatkozó eljárási szabályokkal kapcsolatban a visszaható hatály kérdése nem merül fel. E körben a felperesnek a Charta sérelmével kapcsolatos kifogásai relevánsak, amelyeket a Kúria az alábbiakban érdemben vizsgál.

f) A Charta rendelkezéseinek sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte a Törvény 4. §-a alkalmazásának mellőzését arra hivatkozva, hogy az ellentétes a Charta 17. cikkével, mert megfelelő kompenzáció nélkül foszt meg gazdasági szereplőket jogos várományuktól, továbbá a Charta 47. cikkével, mert a törvényi vélelem megdöntésére olyan bírósági eljárásban ad lehetőséget, amely során a felperes kirívóan rövid határidőn belül rendkívül részletes keresetet köteles előterjeszteni, és amelyben a felek csak kivételes esetben jogosultak bizonyítékok előterjesztésére, álláspontjuk előadására nem kapnak lehetőséget. Másodlagosan indítványozta e körben is előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

fa) A Charta alkalmazhatósága

Az EUMSZ 6. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Európai Unió elismeri a Chartában foglalt jogokat, szabadságokat és elveket, és a Charta „ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések”. A Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében a Charta rendelkezéseinek címzettjei az Unió intézményei, szervei és hivatalai, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Az EU Bíróság jogértelmezése szerint a Charta rendelkezése az EU Bíróság korábbi állandó ítélkezési gyakorlatát erősíti meg, ami szerint az uniós jogrendben biztosított alapvető jogokat az uniós jog által szabályozott valamennyi tényállásra alkalmazni kell. Ha valamely nemzeti szabályozás az uniós jog alkalmazási körébe tartozik, a Charta által biztosított alapvető jogokat tiszteletben kell tartani, nem állhat fenn olyan tényállás, amelyre anélkül vonatkozna az uniós jog, hogy az említett alapvető

jogokat alkalmazni ne kellene (C-617/10. sz. Aklagaren ügy, 17-21. pontok).

A Törvény célja, hogy a szabályozási körébe vont fogyasztói szerződések esetében speciális szabályokat állapítson meg egyes szerződési kikötések tisztességtelenségének értékelésére és az abból eredő jogkövetkezmények levonására. A Törvény e tekintetben tulajdonképpen a Fogyasztói Irányelv hatálya alá tartozó szerződések és a Fogyasztói Irányelv alkalmazásában megállapítható tisztességtelenség speciális körében a Fogyasztói Irányelv 6. cikkének (1) bekezdését ülteti át, ami szerint „a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve.” A Törvény az uniós jog által szabályozott tényállásra vonatkozik, ezért a Chartában említett alapvető jogokat – a tagállamok széleskörű eljárési autonómiájától függetlenül – e körben is alkalmazni kell.

fb) A tulajdonhoz való jog sérelme

A Charta 17. cikke a tulajdonhoz való jog védelméről rendelkezik. E jog megfelel az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben (a továbbiakban: Egyezmény) biztosított hasonló jognak, ezért a Charta 52. cikk (3) bekezdése értelmében tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni az említett Egyezményben szereplővel. Ezt az értelmezést támasztják alá a Charta 17. cikkéhez fűzött magyarázatok (HL C 303, 2007.12.14., 17. o.), amelyeket az Európai Unióról szóló Szerződés 6. cikk (1) bekezdése és a Charta 52. cikk (7) bekezdése alapján a tagállami bíróságoknak is figyelembe kell venniük. A magyarázatok kifejezetten utalnak arra, hogy a Charta 17. cikke az Egyezmény 1. kiegészítő jegyzőkönyvének (a továbbiakban: kiegészítő jegyzőkönyv) 1. cikkén alapul, és a szövegezési eltérésektől függetlenül azonos tartalommal és terjedelemben szabályozza a kérdéses alapjogot.

Az Egyezmény 1. kiegészítő jegyzőkönyvének a tulajdon védelméről szóló 1. cikkének első fordulata a következőképpen rendelkezik: „Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.”

Mivel az Egyezmény az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) joggyakorlata alapján autonóm módon határozza meg a javak és a tulajdon fogalmát, a Kúriának – függetlenül attól, hogy ez az igény a magyar jog alapján hogyan minősül – vizsgálnia kell, hogy a felperes felülvizsgálati kérelmében említett „várománya” az Egyezmény alapján tulajdoni védelmet élvez-e,

illetve történt-e az Egyezmény értelmében tulajdontól való „megfosztás”.

Az EJEK gyakorlata a vagyon fogalmát kiterjesztően értelmezi és számos gazdasági érdeket minősít a tulajdonnal azonos védelem alá esőnek. Az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke azonban csak olyan jogok védelmét biztosítja, amelyekkel a fél a nemzeti jog alapján rendelkezik vagy valaha rendelkezett, vagyis amelyek esetében fogalmilag felmerülhet a „megfosztás” kérdése. Olyan jogok megszerzése és gyakorlása, ami a felet a nemzeti jog alapján sohasem illette meg, az Egyezmény alapján nem követelhető [Marckx v. Belgium, A31 (1979); X v. Német Szövetségi Köztársaság, App. No. 8410/78 (1979); S. v. Egyesült Királyság, App. No. 11716/85 (1986)].

Jelen esetben a felperes olyan gazdasági érdeke sérelmét tekinti tulajdonelvonásnak, amely kizárólag tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség-, vagy díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésen alapul. Az uniós és magyar jog alapján ezek a kikötések semmisek, vagyis a fogyasztó számára nem jelenthetnek kötelezettséget, a pénzügyi intézet számára pedig értelemszerűen nem keletkeztethetnek jogosultságot.

A Kúria e körben visszautal saját korábban kifejtett álláspontjára, illetve az AB határozatára, amely szerint a Törvény sem a tisztességtelenség tartalma, sem annak jogkövetkezményei tekintetében nem tartalmaz visszaható hatályú jogalkotást (AB határozat, Indokolás [71]-[114]). Vagyis a Törvény alapján vizsgálándó szerződéses kikötések semmissége nem a Törvény, hanem az uniós és magyar jog 2004. május 1-je óta létező tartalma alapján állt be. A felperes tehát érvényesen sohasem rendelkezett olyan vagyoni igénnyel, ami kizárólag tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség-, vagy díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésen alapul. Ebből következően ebben a körben fogalmilag nem merülhet fel a „megfosztás” kérdése.

A fentiek alapján a Törvény tehát nem tartalmaz olyan rendelkezést, ami a felperes által hivatkozott okból ellentétes lenne a Charta 17. cikkében foglalt rendelkezésekkel.

fc) A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelme

A Charta 47. cikke a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról rendelkezik. A Charta 47. cikkéhez fűzött magyarázatok szerint a cikk az Egyezmény 13. cikkén, illetve 6. cikk (1) bekezdésén alapul, amit az EU Bíróság joggyakorlata is megerősít (C-93/12. sz. ET Agroconsulting ügy, 59. pont és az ott hivatkozott joggyakorlat). A Charta által biztosított jogvédelem

több szempontból kiterjedtebb, mint az Egyezmény által nyújtott védelem, a jelen ügyben alkalmazandó hatékony jogorvoslat és tisztességes eljárás szempontjából viszont az alapelv tartalma és terjedelme a két szabályozásban megegyezik.

Az AB határozat az Egyezmény rendelkezéseivel összefüggésben is részletesen vizsgálta a felperesi előadással azonos tárgyú indítványokat. Megállapította, hogy a Törvényben meghatározott keresetindítási határidő nem ütközik az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésébe (AB határozat, Indokolás [162]). Az AB határozat – a Kúria fent kifejtett jogértelmezésével egybehangzóan – ugyancsak megállapította, hogy a Törvény alapján bár a bizonyítás lényege banki okiratokon alapul, „tanú és szakértő meghallgatásának az igénye nem eleve kizárt” (AB határozat, Indokolás [170]). A Törvény azt sem zárja ki, hogy a felek az eljárásban álláspontjukat előadják.

A Törvény tehát nem tartalmaz olyan rendelkezést, ami a felperes által hivatkozott okból ellentétes lenne a Charta 47. cikkében foglalt rendelkezésekkel.

g) A 2014/17/EU Irányelv 23. cikk /5/ bekezdésében foglaltak sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Törvény 4. §-a alkalmazásának mellőzését kérte arra hivatkozva, hogy az egyértelműen sérti a 2014/17/EU irányelv 23. cikkének (5) bekezdését. Másodlagosan indítványozta e körben is előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

A 2014/17/EU irányelv kihirdetésére a Hivatalos Lap 2014. február 28-i számában került sor (HL L 60., 2014.02.28., 34. o.). A 2014/17/EU irányelv 49. cikke úgy rendelkezik, hogy az irányelv a Hivatalos Lapban történő kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba. A 2014/17/EU irányelv 42. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok az irányelvnek történő megfeleléshez szükséges rendelkezéseket 2016. március 21-ig fogadják el és hirdetik ki, a 42. cikk (2) bekezdése értelmében pedig ezeket a rendelkezéseket 2016. március 21-től alkalmazzák. A 2014/17/EU irányelv 43. cikke értelmében az irányelv nem alkalmazandó azokra a hitelmegállapodásokra, amelyek 2016. március 21. előtt „léteztek”, vagyis megkötésre kerültek.

A felperes nem vitatta, hogy a Törvény kihirdetésének időpontjában a 2014/17/EU irányelv átültetésére meghatározott határidő még nem telt el, és azt sem, hogy az átültetés megvalósulásától függetlenül az irányelv nem alkalmazandó azokra a hitelmegállapodásokra, amelyek 2016. március 21. előtt léteztek. Az EU Bíróság

joggyakorlata értelmében a tagállamoknak nem lehet felróni, hogy nem ültették át saját jogrendjükbe az adott irányelvet azt megelőzően, hogy az erre megszabott határidő lejárt volna (C-129/96. sz. Inter-Environnement Wallonie ASBL ügy, 43. pont). Az EU Bíróság ugyanakkor azt is nyilvánvalóvá tette, hogy a tagállamoknak az irányelv hatályba lépése és az átültetésre előírt határidő közötti időszakban is tartózkodniuk kell az olyan rendelkezések meghozatalától, amelyek az irányelvben meghatározott cél elérését komolyan vagy jelentősen veszélyeztetik, függetlenül attól, hogy a kérdéses tagállami rendelkezések az adott irányelv átültetését célozzák-e vagy sem (C-261/07. sz. VTB-VAB NV ügy, 34-39. pontok és az ott hivatkozott joggyakorlat).

Ennek megfelelően a tagállami bíróságoknak nem azt kell vizsgálniuk, hogy az irányelv átültetésére nyitva álló időben az adott tagállam fenntart-e vagy elfogad-e olyan rendelkezéseket, amelyek az irányelv egyes előírásaival nem összeegyeztethetők, hanem azt, hogy ezek a tagállami rendelkezések komolyan vagy jelentősen veszélyeztetik-e az irányelv által elérni kívánt cél megvalósítását.

A 2014/17/EU irányelv 1. cikke úgy fogalmaz, hogy az irányelv közös keretet hoz létre a lakóingatlanhoz kapcsolódó, jelzáloggal vagy más módon biztosított fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozó tagállami rendelkezések egyes aspektusaira, illetve bizonyos prudenciális és felügyeleti követelményekre vonatkozóan. A Törvény vitatott rendelkezései ezeknek a célkitűzéseknek a megvalósulását semmilyen formában nem érintik, mert nem zárják ki és nem teszik lehetetlenné megfelelő átültető intézkedések határidőben történő elfogadását és kihirdetését, illetve nem vonják el az irányelv hatálya alá tartozó hitelmegállapodások körében sem a fogyasztó, sem a hitelező irányelv által biztosított jogait, és nem teszik lehetetlenné azok érvényesítését.

A fentiek alapján ésszerű kétség nem merülhet fel azzal kapcsolatban, hogy a Törvény 4. §-a alkalmazásának mellőzése nem indokolt azért, mert a 2014/17/EU irányelv 23. cikkének (5) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel nem összeegyeztethető szabályozást tartalmaz vagy az irányelv célkitűzéseinek megvalósulását jelentősen veszélyezteti.

h) Előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségessége

A fent kifejtettekre tekintettel ésszerű kétség nem merült fel az uniós jog felperes által hivatkozott szabályainak értelmezésével összefüggésben, ezért a Kúria előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését nem látta indokoltnak.

III. A jogegységi eljárás kezdeményezésének szükségessége

A Kúria a felperes jogegységi eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmét sem találta teljesíthetőnek.

A Kúria ítélkező tanácsa a Bszi 32. §-a (1) bekezdés b) pontja értelmében kizárólag akkor kezdeményezhet jogegységi eljárást, ha el kíván térni a Kúria másik ítélkező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától vagy közzétett elvi bírósági döntéstől.

A Kúria jelen tanácsa nem tartja sem alaptörvény-ellenesnek, sem továbbfejlesztendőnek a Kúria Polgári Kollégiuma által meghozott 2/2014. PJE határozatot, de ha annak tartaná, akkor sem rendelkezne hatáskörrel e körben jogegységi eljárás kezdeményezésére.

A felperes a - jogegységi eljárás kezdeményezése iránti kérelme körében - nyomatékka hivatkozott arra, hogy a Törvénynek a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos, egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezéseiről szóló 2014. évi XL. törvénnyel módosított 7. § (7) bekezdés k) pontja (perújítás tilalma) alaptörvény-ellenes rendelkezés. E körben a Kúria hangsúlyozza, hogy egy törvényi rendelkezés alaptörvény-ellenességének vizsgálata nem képezheti jogegységi eljárás tárgyát. Ahhoz, pedig nem kell jogegységi eljárást kezdeményezni, hogy a Kúria tanácsa ha úgy találja, hogy annak feltételei fennállnak az Abtv. 25. §-a által biztosított jogával élve az Alkotmánybírósághoz forduljon.

IV. A Pp. és a Törvény hivatkozott rendelkezéseinek megsértése

A Kúria megítélése szerint a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt eljárási szabályokat nem sérti, illetve a Törvény 4. §-át helyesen értelmezi, így a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt további okokból sem jogszabálysértő.

a) A jogerős ítélet - állított - megalapozatlansága

A jogerős ítélet - szemben a felülvizsgálati kérelem állításával - nem megalapozatlan.

A Kúria álláspontja szerint a perben eljáró bíróságok a tényállást a jogvita eldöntéséhez szükséges körben, kellő mélységben feltárták. A Kúria nem ért egyet a felperes azon állításával, miszerint a perbeli jogvita eldöntését a felperesre nézve kedvezőtlenül befolyásolta, hogy az általa meghallgatni kért tanúk kihallgatása elmaradt, a bíróságok nem értékelték a

kamatemelésekről szóló tájékoztató levelet, a kockázatfeltáró nyilatkozat mintát.

A Törvény 6-15. §-ában szabályozott pertípusban kizárólag abban a kérdésben kell, lehet döntenie a bíróságnak, hogy a felperes által alkalmazott egyedileg meg nem tárgyalta, az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő egyedi szerződéses rendelkezések, illetve a vonatkozó üzletszabályzatok - az adott ügyben a Hitelezési Üzletszabályzat, illetve amennyiben az irányadó az Általános Üzletszabályzat - vonatkozó rendelkezései megfelelnek-e a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt elveknek, külön-külön vizsgálva az eltérő időszakokban alkalmazott rendelkezéseket. Ezek alapján kell, lehet a perbeli jogvitát eldönteni, vagyis, hogy ezek a dokumentumok a Törvény vélelmével ellentétben nem tartalmazznak tisztességtelen szerződési feltételeket.

A perben eldöntendő érdemi jogkérdés megítélése során - a jogkérdés jellegére tekintettel és nem a szabályozás, a Törvény rendelkezéseiből következően - valójában nem igen van lehetőség annak bizonyítására, hogy a később kifejtettek szerint tisztességtelennek bizonyult szerződéses (üzletszabályzati) rendelkezések a szerződéskötés körülményeire tekintettel tisztességesek. Ez lenne az egyedi, konkrét fogyasztó és a pénzügyi intézmény közötti perekben is a helyzet, ahol nem a Törvény, hanem - többek között - a 2/2014. PJE-ben, illetve a 2/2012. PK véleményben írtak figyelembevételével kellene döntenie. A felperes által tanúként kihallgatni kért vezérigazgató- helyettes, kockázatkezelési vezető és jogász, ahogy arra a felperes keresetében hivatkozott, arról tudtak volna nyilatkozni, hogy milyen feltételek figyelembevétele mellett kerültek az üzletszabályzatok megfogalmazásra, az árazási elvek kialakításra, de ezek a tanúvallomások nem lennének, lehetnének alkalmasak annak megcáfolására, hogy a per tárgyát képező rendelkezések tisztességtelenek (AB határozat, Indokolás [178]).

Tisztességtelen, egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezések esetén nincs jogi relevanciája, hogy egyébként a fogyasztóra hátrányos kamat, költség, díj módosításra tisztességes okból, arányos mértékben került-e sor. Ezért az erre vonatkozó tanúvallomások az érdemi döntést nem befolyásolhatják, ahogy az erre vonatkozó dokumentumok (kamatemelésről szóló tájékoztató) sem.

A felperes által hivatkozott kockázatfeltáró nyilatkozatban foglaltak értékelése ugyancsak nem eredményezheti annak megállapítását, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra jogszerűen került sor. E dokumentumban foglaltak nem írhatják felül a szerződésekben, illetve az üzletszabályzatokban az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségével összefüggésben rögzítetteket. A

különböző dokumentumokban írtak ellentmondó rendelkezései megerősítik, hogy a perbeli szerződéses (üzletszabályzati) rendelkezések nem voltak világosak, érthetőek, átláthatók.

A felperes felülvizsgálati kérelmében sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság ítélete indokolásának egy részében eltért az elsőfokú ítélet indokolásában írtaktól. Ez a tény azonban nem teszi ítéletét megalapozatlanná. A Kúria osztja a másodfokú bíróság azon okfejtését, amely eltér az első fokú bíróság álláspontjától, miszerint a törvény megalkotását nem a 8/2014. (III.20.) AB határozatban írt felhatalmazás tette lehetővé.

b) Az indokolási kötelezettség megsértése

A Kúria ugyancsak nem találta alaposnak a felperes azon állítását, miszerint a jogerős ítélet nem foglalt állást valamennyi kereseti kérelem tekintetében, illetve nem tett eleget a szükséges mértékben indokolási kötelezettségének.

A Kúria leszögezi: iratellenes az a felperesi állítás, miszerint a perben eljáró bíróságok nem adták indokát annak, hogy miért nem függesztették fel a tárgyalást akár az Alkotmánybíróság eljárását, akár előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezve.

A bíróságnak az Alkotmánybíróság eljárását akkor kell kezdeményeznie, ha a vonatkozó, az adott ügyben alkalmazandó szabályozás alaptörvény-ellenességét észleli (Abtv. 25. § (1) bekezdés). Ha ezt nem látja fennállónak, érdemben kell vizsgálnia a keresetet. A perben eljáró bírók jelen ügyben egyezően - más perekben eljáró egyes bíróktól eltérően - nem találták úgy, hogy a Törvény alkotmányellenes lenne, így nem fordultak az Alkotmánybírósághoz. Ezzel kapcsolatos álláspontjukat, pl. hogy a Törvény nem sérti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát, megindokolták. Az, hogy egyébként más, a felperes által felvetett, a Törvény alkotmányosságát érintő kérdések kapcsán nem foglaltak egyértelműen állást, nem teszi a jogerős ítéletet megalapozatlanná, különös tekintettel arra, hogy az AB határozat a felperes által felvetett számos kérdés tekintetében egyértelművé teszi: a Törvény nem alaptörvény-ellenes.

A jogerős ítélet - szemben a felperes állításával - megindokolta, miért nem tartotta szükségesnek előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, miért nem fordult a felperes által felvetett kérdések tekintetében az EU Bírósághoz. A Kúria hangsúlyozza: az EU Bíróság joggyakorlata egyértelművé teszi, hogy a tagállami bíróság joga azon kérdések meghatározása, amelyek megválaszolása elengedhetetlen döntése meghozatalához (C-544/07. sz. Rüffler ügy, 38. pont; C-440/08. sz. Gielen ügy, 27. pont). A tagállami bíróság a felek által felvetett kérdésekhez nincs kötve, a felek indítványa nélkül is jogosult előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni

(283/81. sz. CILFIT ügy, 9. pont; C-2/06. sz. Kempter ügy, 41-42. pontok). A Kúria kiemeli: a perben eljáró első-, másodfokú bíróságot az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének kötelezettsége nem terhelte (C-210/06. sz. Cartesio ügy, 75-79. pontok), így annak elmulasztása jogszabálysértésként nem értékelhető. Önmagában az, hogy érvrendszerük további indokokkal kiegészíthető - melyet a Kúria meg is tett - nem jelenti azt, hogy a jogerős ítélet megalapozatlan lenne.

A fentiekből, illetve a jelen ítéletben korábban kifejtettekkel szemben nem követett el jogszabálysértést a másodfokú bíróság, amikor a Törvény 4. § (1) bekezdésében írt elveket nem tartotta az uniós jogba ütközőnek és így nem mellőzte azok alkalmazását.

Helyesen - a Törvény 11. §-ában írtakkal összhangban - mutatott rá a másodfokú bíróság arra, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdése konjunktív feltételeket ír elő, amelyek együttes megvalósulása esetén az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó egyedileg meg nem tárgyalt szerződési rendelkezések tisztességesek, ezen feltételek egyikének a hiánya is ugyanakkor a vonatkozó szerződéses kikötések tisztességtelenségét jelenti. Így az, hogy a jogerős ítélet elsődlegesen a szerződéses kikötések átláthatóságát, az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének megvalósulását vizsgálta és nem, vagy nem kellően vizsgálta más elvek (pl. a szimmetria, a felmondhatóság elve) érvényesülését, nem teszi a jogerős ítéletet jogszabálysértővé (az indokolási kötelezettséget megsértővé), mivel a később kifejtendők szerint helyes álláspontra jutott az általa elsődlegesen vizsgált elvek sérelme tekintetében.

c) A tisztességtelen pervezetés sérelme

A felperes tisztességtelen pervezetésre vonatkozó előadása helytállóságát a Kúria csak abban az esetben vizsgálhatta volna, ha az az ügy érdemi elbírálására kihatott, kihathatott volna, de a korábban kifejtettekkel szemben, illetve a később kifejtettekkel szemben nem ez a helyzet, így az még fennállása esetén sem lenne érdemben vizsgálható figyelemmel a Pp. 275. §-ának (3) bekezdésében foglaltakra.

d) A felperes által alkalmazott szerződéses (üzletszabályzati) rendelkezések tisztességtelensége

A Kúria álláspontja szerint a jogerős ítélet a Törvény 4. §-át helyesen, jogszabálysértés nélkül értelmezte, alkalmazta az alább kifejtettekkel szemben.

A másodfokú bíróság helytállóan mutatott rá, hogy a felperesnél három különböző szintű dokumentumban jelentek meg az egyoldalú szerződésmódosítás feltételeire vonatkozó, egyedileg meg nem

tárgyalt rendelkezések. Ilyen rendelkezések voltak a kamat módosítása tekintetében a blankettaszerződésnek tekintendő egyedi szerződésekben, míg a kamat, költség, díj tekintetében a Hitelezési Üzletszabályzatban, illetve az Általános Üzletszabályzatban. E három különböző szintű dokumentum egymáshoz való viszonyát az egyedi szerződések VIII. 7. pontja, az Általános Üzletszabályzat II.2. pontja, illetve a Hitelezési Üzletszabályzat I. pontja rögzíti. Ezek egybevetése alapján megállapítható, hogy elsődlegessége az egyedi szerződésekben foglaltaknak van, az ott nem szabályozott kérdésekben a Hitelezési Üzletszabályzat, majd az abban nem rendezett kérdésekben az Általános Üzletszabályzat rendelkezései az irányadók. Ezen rendelkezések egyébként az egymásra épülő szabályozási szinteket a logika szabályainak megfelelően rendezik, mivel a konkrétól az általános irányába haladnak.

Az egyedi deviza alapú kölcsönszerződések VI.1. pontja (az adott szerződéses rendelkezést a felperes - saját előadása szerint - 2004. május 1-jétől folyamatosan alkalmazta) tartalmazza, hogy ha a szerződésben meghatározott kamat a bank megítélése szerint nem tükrözi reálisan a hasonló kondíciójú hitelek pénzpiacra kialakult kamatát, valamint az ügylet nyereségességét érintő esetleges hatósági, jegybanki intézkedések következnek be, a bank módosíthatja az ügyfél hátrányára egyoldalúan a szerződésben megjelölt kamatot.

A Kúria leszögezi: önmagában az, hogy a felperes feljogosította önmagát arra, hogyha a szerződéses kamat megítélése szerint nem felel meg más pénzintézet hasonló terméke kamatának, a szerződéses kamatot felemelheti, olyan feltétel, amely nem felel meg - többek között - az objektivitás, az átláthatóság elvének. Erre való tekintettel kérdéses annak vizsgálatának szükségessége, hogy a Hitelezési Üzletszabályzat, illetve az Általános Üzletszabályzat a kamat egyoldalú módosítását lehetővé tevő rendelkezései megfelelnek-e a Törvény rendelkezéseinek. Ha azonban úgy tekintjük, hogy azok keretek közé szorítják az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét, ezek is vizsgálандóak, ahogy azt a perben eljáró bíróságok tették, és természetesen vizsgálандók ezeknek a költség, díj egyoldalú módosításra vonatkozó rendelkezései.

A felperes felülvizsgálati kérelmében nem értékelte külön-külön a különböző időszakokban hatályos Hitelezési, illetve Általános Üzletszabályzatának rendelkezéseit. Azoknak külön-külön történő vizsgálatát az adott tényállás mellett a Kúria sem tartotta szükségesnek. A Kúria nem osztja a felperes azon álláspontját, hogy a jogerős ítéletben kifejtettek kizárólag az Általános Üzletszabályzatban foglaltakon alapulnak. Valójában maga az egyedi blanketta szerződés hivatkozott rendelkezése, de a Hitelezési Üzletszabályzat, illetve az Általános Üzletszabályzat egyetlen

időszakban alkalmazott rendelkezése sem felel meg sem külön-külön, sem együttesen maradéktalanul a Törvény 4. § (1) bekezdésében felsorolt elveknek - még azon időszakban sem, amikor jogszabály a fogyasztói lakáscélú hitelszerződések esetén ok-listát tartalmazott. A Kúria maradéktalanul egyetértett a másodfokú bíróság azon jogi álláspontjával, hogy önmagában az, miszerint az ok-listában foglalt feltételek esetleg maradéktalanul megfeleltek a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet szabályozásának, - amely esetben az ok-lista feltételeinek tisztességtelensége bíróság által nem vizsgálható (régi Ptk. 209. § korábban (5), majd (6) bekezdés), - nem jelenti azt, hogy maguk az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételek ne lehetnének tisztességtelenek, amelynek vizsgálata a bíróság hatáskörébe tartozik. A kormányrendeletben írtaknak maradéktalanul megfelelő ok-lista esetén is vizsgálendő ugyanis, hogy a vonatkozó szabályozás a kötelezettségváltás mechanizmusát szabályozza-e, annak lehetséges mértéke felmérhető-e, így megfelel-e az átláthatóság (ezen belül az ellenőrizhetőség), az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének.

A Kúria megítélése szerint a másodfokú bíróság helyesen mutatott rá: a felperes által alkalmazott feltételrendszer egyetlen időállapotban sem tett eleget az átláthatóság, az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének, mivel nem tette lehetővé azt, hogy a fogyasztó előre láthassa, az ok-listában szereplő körülmények változása milyen mértékben hat ki fizetési kötelezettségére, és így nem tette lehetővé az esetleges emelések jogszerűségének ellenőrizhetőségét.

e) Az egységes szempontrendszer szerinti vizsgálat

A felperes álláspontja szerint az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő, egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses rendelkezésekre vonatkozó jogszabályi szabályozás fokozatos szigorodása miatt a 2004. május 1-jétől a Törvény hatályba lépéséig alkalmazott üzletszabályzatok feltételrendszerét nem lehet egységesen kezelni, megítélni. E kérdés részben érinti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát, amelynek megvalósulását az AB határozata nem állapította meg.

Amennyiben kizárólag a polgári jogi szabályozás szempontjából ítéljük meg a fenti érvet, azt szükséges rögzíteni, hogy a tisztességtelenség fogalma a régi Ptk-ban 2006. március 1-jétől változatlan volt. Azt megelőzően a hatályos régi Ptk. szabályai pedig bár szövegezésben eltértek, de érdemben nem. A régi Ptk. 209. § (1) bekezdése értelmében tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség

követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. Ennek tükrében kellett vizsgálni tehát, hogy a különböző időszakokban, a felperes által alkalmazott üzletszabályzatok a fenti követelménynek megfelelnek-e. Nincs jelentősége, hogy a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.), illetve más jogszabályok egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó rendelkezései milyen tételes szabályokat tartalmaztak, ezek miként szigorodtak. A perbeli jogvita eldöntése során ugyanis nem azt kellett vizsgálni, hogy a vonatkozó szerződéses, illetve üzletszabályzati rendelkezések megfelelnek-e az alkalmazásuk idején hatályos törvények tételes rendelkezéseinek, hanem azt, hogy tisztességtelen szerződési feltételnek minősülnek-e. Az egyértelmű, hogy a felperes egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő üzletszabályzati rendelkezései folyamatosan szigorodtak, nyilvánvalóan a vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembe vétele miatt. Az azonban nem állapítható meg, hogy maradéktalanul megfeleltek a tisztességes szerződési feltételek kapcsán támasztott uniós szabályoknak, a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésének, a tisztességes szerződési feltétellel szemben az EU Bíróság, illetve a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) joggyakorlatával felállított követelményeknek. Ez utóbbi feltételrendszer pedig nem változott. Változásként nem értékelhető, ha az EU Bíróság, a Kúria ítéleteiben értelmezi, milyen feltételek fennállása esetén tisztességtelen egy szerződési feltétel és ezekből esetleg más következtetés vonható le, mint amit a felperes pusztán a vonatkozó jogi szabályozás, esetleg a korábbi joggyakorlat ismeretében irányadónak tekintett (C-92/11. sz. RWE Vertrieb AG ügy, 58. pont). Tekintettel arra, hogy érdemben nem változott az uniós szabályozás, illetve a régi Ptk. szabályozása a tekintetben, hogy milyen esetben tisztességtelen egy szerződési feltétel, jogszerűen volt egységesen vizsgálható, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás feltételrendszere tisztességes volt-e 2004. május 1-jétől, az EU-hoz történt csatlakozásunktól kezdődően a Törvény hatályba lépéséig.

f) A részleges érvénytelenség

A felperes felülvizsgálati kérelmében állította: tévedett a másodfokú bíróság, amikor az egyes szerződéses rendelkezések részleges érvénytelenségét - valójában részleges érvényességét - nem vizsgálta. A Kúria megítélése szerint lehetnek olyan esetek, amikor az ok-listában foglalt egyes feltételek megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdésében írt elveknek, mások nem. Ilyen esetben, ahogy azt a 2/2012. PK vélemény 8. pontja is tartalmazza, az adott feltételt el kell hagyni, az joghatást nem válthat ki, míg a többi feltétel továbbra is érvényben marad. Az adott ügyben azonban a másodfokú bíróság az ok-listában szereplő feltételeket nem egyesével vizsgálta, mivel jogszerűen arra a következtetésre

jutott, hogy a felperes által alkalmazott üzletszabályzatok rendelkezései egyetlen alkalmazási időszakban sem feleltek meg a Törvény 4. § (1) bekezdés e) pontjában írt elvnek, az átláthatóság elvének, amely elvnek nemcsak ok-lista feltételenként, hanem az egyoldalú módosítás feltételrendszere egésze tekintetében is érvényesülni kell. Elsődlegesen nem a bonyolult, háromszintű szabályozás tette átláthatatlanná az adott ügyben irányadó feltételrendszert, hanem az, hogy mindhárom szint áttanulmányozása, megértése esetén sem láthatta a fogyasztó előre, hogy milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására, az ok-listában szereplő feltételek milyen mértékű változása hat ki fizetési kötelezettsége terhesebbé válására, milyen mértékű változás következik be fizetési kötelezettségeiben akkor, ha az egyes feltételek ellentétes irányban változnak. A fogyasztó a fentiek miatt nem volt abban a helyzetben, hogy az esetleg bekövetkezett kamat-, díj-, költségemelés jogszerűségét ellenőrizhesse. Így tehát helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy nincs olyan, a felperes által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses (üzletszabályzati) rendelkezés, amely elkülönítetten lenne értékelhető, és amely tekintetében a felperes keresete alapos lenne.

A fent kifejtettekből következően a perben irányadó időszak alatt a felperes által alkalmazott, egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltételek nem feleltek meg maradéktalanul sem külön-külön, sem együttesen a Törvény 4. § (1) bekezdése által megkívánt valamennyi elvnek, különösen az átláthatóság, az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének.

A Kúria megítélése szerint a fent kifejtettekre tekintettel a másodfokú bíróság ítélete a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabályi rendelkezésekbe nem ütközött, így a keresetet elutasító elsőfokú ítéletet helybenhagyó döntése jogszerű volt.

A felperes felülvizsgálati kérelmében az alperes javára megállapított perköltség mérséklését is kérte. A Kúria e körben sem találta alaposnak a felperes felülvizsgálati kérelmét, nem találta felülmérlegelhetőnek az e körben az első- és a másodfokú bíróság által alkalmazott érvrendszert. Ahogy arra a másodfokú bíróság is rámutatott, az elsőfokú bíróság mérlegelési jogkörében kellően indokolt döntéssel, mérsékelt összegben határozta meg az alperes ügyvédi munkadíját a csatolt megbízási szerződésben kikötött összeghez képest. A mérséklés során mérlegelte - többek között - az ügy bonyolultságát, a ténylegesen kifejtett tevékenységet. Ezek felülvizsgálatára a felülvizsgálati eljárás, mint rendkívüli perorvoslati eljárás keretei között a Kúria nem látott lehetőséget, ilyenként értékelhető körülményt a felülvizsgálati kérelem sem tartalmazott.

Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (3) bekezdésének alkalmazásával hatályában fenntartotta.

A felülvizsgálati eljárásban pervesztes felperest a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint irányadó Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az alperes felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére. Annak mértékét a kifejtett ügyvédi tevékenységgel arányosan a csatolt megbízási szerződésben megjelölt összeget mérsékelve állapította meg a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával, amely összeg az ÁFA-t is tartalmazza.

Budapest, 2014. november 19.

Dr. Vezekényi Ursula sk. a tanács elnöke, Dr. Osztovits András előadó bíró, Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes sk. bíró